Zeki Müren efsanesi

Zeki Müren aklımızın alamayacağı kadar ütopik bir insandı. Burada, onun hayat hikâyesini anlatmak yerine, bir fenomenin yaşayan sembol kişilik haline gelme nedenleri üzerinde durmak istiyorum. Çünkü onun ilkleri ve ilkeleri, inişleri çıkışları ve yaşam biçimi halen yazılıp çizilen konular arasındadır.

AHMET ZEKİ YEŞİL, İSTANBUL

Şarkıcı, besteci, söz yazarı, oyuncu ve şair Zeki Müren, aramızdan ayrılalı otuz yıl olmasına karşın unutulmadı. Yine çok seviliyor ve yine kadife sesi kulaklarımızın pasını siliyor. Bizi gökyüzünden izleyip izlemediğini bilmesek de, *"Zeki Müren'de bizi görecek mi?"* repliği hafızalarımızda. *"Sanat Güneşi"* ya da *"Müziğin Paşası"* denildiğinde akıllara sadece o geliyor. *"Zeki Müren Göbeği"* olarak adlandırılan şekeri bilmeyen yoktur herhalde. Bu şeker, hem nostaljik bir tat hem de Türk tatlıları arasında kendine özel bir yer edinmiş lezzettir. Bitmedi... *"Zeki Müren Türkçesi"* diye bilinen vurgulu ve İstanbul ağzına dayalı nazik bir konuşma tarzı vardır ki, Türkçe konuşma sanatının en iyi örneklerindendir. Türkçenin en uzun ve en zor tekerlemesi *"kekere mekere"*yi, kaç kişi onun hafızalarımızda yer etmiş üslubuyla söyleyebilir? Ve kaç kişi *"Sözüm senettir"* diyerek, sözlü anlaşmalara bağlı kalmış ve saygınlık kazanmıştır. 1950'ler ve sonrasında imza atmadan, sadece söz vererek iş anlaşmaları yaptığı için Zeki Müren, dürüstlük, güvenilirlik ve profesyonel ahlakını simgeler. O, zarif kişiliği ve sanatı kadar, yardımseverliğiyle de tanınmıştır. Tüm mal varlığını Türk Eğitim Vakfı (TEV) ve Mehmetçik Vakfı'na bağışlayarak gençlere burs sağlamış, binlerce kişiye şifa olmuştur.

Zeki Müren aklımızın alamayacağı kadar ütopik bir insandı. Burada, onun hayat hikâyesini anlatmak yerine, bir fenomenin yaşayan sembol kişilik haline gelme nedenleri üzerinde durmak istiyorum. Çünkü onun ilkleri ve ilkeleri, inişleri çıkışları ve yaşam biçimi halen yazılıp çizilen konular arasındadır. Cemal Süreya, 1989'da yazdığı *"Zeki Müren'in Ünü"* başlıklı yazısında *"Zeki Müren halk içinde hem hayranlık hem de şakayla anılır"* diyordu. Eğer hayatta olsaydı, büyük olasılıkla bugün de Türk müziğine yön vermeye ve dijital dünyada sanatın *"güneşi"* olmaya devam edecekti.

Zeki Müren'in hayat hikâyesi 1931 yılında, 6 Aralık cuma sabahı ezanlar okunurken Bursa'nın Hisar semtinde başladı. 24 Eylül 1996'da TRT İzmir stüdyolarında, program çekimi sırasında geçirdiği kalp kriziyle son buldu. Bu program için hazırladığı kıyafete *"Son Gece"* adını vermesi ise, onun kendi ölümünü dahi tasarlayan bir devrimci olduğunu göstermektedir. Allah'ın sevdiği kullarından mıdır bilemeyiz ama, öyle olduğu konusunda işaretler mevcuttur. Çünkü zirvede iken, istediği şekilde ve sevdiklerinin gözü önünde hayata veda etmiştir. TRT'nin gerçekleştirdiği *"Batmayan Güneş Zeki Müren Belgeseli"* hazırlanırken, programın sunucusu Hülya Aydın'a, yeni bir film teklifi gelse, sahnede ölen bir sanatçıyı canlandırmak istediğini söylemiştir. Ve yine, *"İki gün yatak, üçüncü gün toprak"* ifadesi, Zeki Müren tarafından da dile getirilen derin bir sözdür.

Tarih 1 Ocak 1951... O gece, TRT İstanbul radyosunda sahne alacak olan Perihan Altındağ Sözeri rahatsızlanır. TRT yönetimi sahneye, adı yedeklerde bile olmayan ve tanınmayan Zeki Müren'e yer verme kararı alır. Bu, Zeki Müren için piyango gibi bir şeydir. O gece, dönemin spikeri Tarık Gürcan, *"Mazeretine binaen seansına gelemeyen Perihan Altındağ Sözeri yerine Zeki Müren'i dinlediniz"* dedikten sonra, radyonun telefonları kilitlenir. Herkes *"Kim bu çocuk?"* diye sormaktadır. Gevrek, genç, tenor bir ses... Kadın mı, erkek mi? Dinleyiciler arasında iddiaya girenler bile vardır. Bu canlı yayın Zeki Müren'in geniş kitleler tarafından tanınmasını sağlar. Ardından 1953 yılında, *"Beklenen Şarkı"* filmiyle Yeşilçam'a adımını atar. Bestelediği ve seslendirdiği şarkıların yer aldığı film, büyük bir başarı elde edince bir anda insanların ilgi odağı olur.

Zeki Müren, sahne hayatında kostümleri ve performansıyla dikkat çekmiştir. Kadınsı kıyafetleri, saç modelleri ve makyajı dönemine göre oldukça sıra dışıydı. Hem beğeniliyor hem de merak ediliyordu. Epilasyonlu, korseli ve rujlu Zeki Müren başlı başına olaydı. Sahneye mini etekle çıkan ilk ve tek erkek solistti. Gazeteci/Yazar Halit Çapın'la yaptığı söyleşide, giydiği elbiselerin Sezar'ın, Baytekin'in ve Brütüs'ün giysileri olduğunu söyleyerek konuyu kıvrak zekasıyla geçiştirdi. Ya küpeler? Bu soru karşısında ise, küpe takan Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'i anımsattı. Yenilikleri ve ilkleri hayata geçirirken karşılaştığı zorluklar oldu elbette. Onları kararlı tavrı ve tatlı diliyle aştı. Saz heyetine smokin giydirmek istediğinde, giyimine çok özen gösteren Selahattin Pınar, *"Ben sahnede herkesin giydiği formaları giymem"* diyerek itiraz etmişti. Zeki Müren ise, *"Canım üstadım, diğerlerine de bu konuda siz örnek olun. Siz giyerseniz onlar da giyerler"* sözleriyle Selahattin Pınar'ı ikna etti. Amacı, kendi değerlerini ve sanatını yüceltmekti. Kendisini dinlemeye gelenlere yakın olmak amacıyla, el mikrofonunu ve T tipi sahneyi yine ilk kez o kullandı. Getirdiği yeni düzen ile çatal ve bıçak seslerinin susmasına neden oldu. Sahnede, halka arkasını hiç dönmedi, daima geri geri çekildi. Saygı gösterdi ve

karşılığını gördü.

Zeki Müren, 1969 yılına gelindiğinde 31 Mayıs gecesi Antalya'da Aspendos'ta görkemli bir konser verdi. Kendisine yoğun ilgi gösteren hayranları, ertesi gün Derya Motel'de, *'Musikinin paşası'* diye tempo tuttu. O günden sonra önce Antalya'da sonra Bodrum'da, kendisine *"Paşam"* diye hitap edildi. Ardından her ortamda, mecazi anlamda *"Paşa"* ünvanıyla anıldı. Zeki Müren bu durumdan son derece memnundu. Çünkü bu lakap, halkın kendisine olan sevgisi ve saygısının bir ifadesiydi. 12 Eylül darbesinin lideri Kenan Evren'in, Bodrum'da Zeki Müren'e *"Herkes size neden paşa diyor?"* diye sorduğu da bir rivayettir.

Gündemden hiç düşmedi, hep konuşuldu. En çok da cinsel kimliği merak edildi. Bu konuda kulaklara pek çok şey fısıldanıyordu. *"Hayatınıza erkekler girdi mi?"* sorusuna Zeki Müren, *"Evet, platonik olarak tabi ki. Ben bütün güzellikleri severim. Kuşun da, kadının da erkeğin de..."* demişti. 1988 yılında Nokta dergisindeki röportajda, *"Sanatçı ruhu ve eşcinsellik arasında nasıl bir bağlantı var?"* sorusunu, *"Eşcinsel anlamında kullanılan 'gay' sözcüğünün lügat anlamı 'neşeli'. Sanat anlamında dünyanın ünlülerini tetkik ettim. Yüzde 80'i, hatta daha fazlası gay. Demek ki iki ruhu da taşıyor. Ben buna hata demiyorum, ruh zenginliği diyorum"* şeklinde yanıtlamıştı. Doğal olarak bu durumdan olumsuz etkilenenler ve eleştirenler oluyordu. Ancak içten içe kızanlar bile saygıda kusur etmedi. Eski mankenlerden Tarık Tarcan'ın şakayla karışık anlattığı bir anekdot, bize yeterince fikir vermektedir. Bir youtube kanalında, ailecek Zeki Müren hayranı olduklarını belirten Tarık Tarcan, *"Zeki Müren televizyona çıkınca 'Amcam çıktı' diyordum. Sonra da amcam, 'Bu senin amcan değil eşek!' diyerek beni dövüyordu"* dedi. Tarık Tarcan'ın gülerek anlattığı olay, Zeki Müren gibi farklı olana tahammül etmeyi öğretiyordu. Onu en ağır eleştiren kişilerden biri, ses sanatçısı Ahmet Özhan'dır. 7 Şubat 2003 tarihli Tercüman Gazetesi'nde, 1950'lerde halkın Zeki Müren'in özel durumunu fark etmediğini, Zeki Müren'in bu durumunu ayakta kalabilmek için kullandığını söylemiş ve *"Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük fenomenlerinden, şöhretlerinden, starlarından çok önde gelen biridir. O çizgisiyle hatırlanacaktır. Altını çiziyorum. O marjinal çizgisiyle hatırlanacaktır"* sözleriyle inkâr edilemeyecek bir gerçeğe dikkat çekmiştir. 18 yıl boyunca en yakınında bulunan dostu Göksenin Çakmak ise, Zeki Müren'in cinsel kimliğini şakayla ve mizahla topluma kabul ettirdiğini söyleyip ekledi: *"Zeki Müren cinsiyet değiştirmeyi hiç düşünmedi. 'İnsan nasılsa öyle yaşar' diyordu."*

Yine Göksenin Çakmak'ın anlatımına göre Zeki Müren, zeki ve duygusal bir insandı. Onunla konuşurken dikkatli olmak gerekirdi. Çünkü tek bir söz için gemileri yakabilirdi. 1980 yılında, by-pass ameliyatı olmak için hazırlandığı sırada plakçısı Selami Şahin'in, *"Paşam, ameliyat öncesi bir stüdyoya girip birkaç şarkı kaydedelim mi?"* demesine kızdığı ve o günden sonra Selami Şahin ile çalışmadığı bilinen hususdur. Yakın çevresinin bildiği bir başka özelliği de, nükteli konuşan ve lafını hiç esirgemeyen biri olmasıydı. Kendisiyle dalga geçtiği de oluyordu. İşte gülümseten bir anekdot daha... 1982 yılında *"Altın Kelebek Ödülleri"*nde Zeki Müren *"Yılın En İyi Erkek Sanatçısı"*, Bülent Ersoy ise *"Yılın En İyi Kadın Sanatçısı"* seçilmişti. Zeki Müren bu duruma, *"Şu kadere bak yarabbim, o kadınları ben de erkekleri temsil ediyorum"* diyerek gülmüştü. Dini inancı olan bir insandı. Dua etmeden sahneye çıkmazdı. Sureleri ezbere bilir, mevlüt okurdu. Bodrum'daki evindeyken, bir gün deprem oldu. Ancak o evinden dışarıya çıkmadı. *"Alın yazısında ne yazıyorsa o oluyor efendim"* dedi.

Zeki Müren'i anlatmaya sayfalar yetmez. O, bıraktığı eserlerle Türkiye'nin kültürel hafızasında ölümsüzleşen bir efsane. Her kesim tarafından sevildi, takdir edildi. Sevilmekten öte, kalplerde yer edindi. Çünkü halkına karşı dürüst ve samimiydi. Elbette zaafları vardı, sonuçta o da bir insan. Ancak sevginin ve hayranlığın büyüklüğü, hoşgörüyle bakılmasına neden oldu. Öyle bir insan ki, bir daha gelmeyecek. İyi ki dünyamızdan Zeki Müren geçti...